

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК
УКРАЇНИ»**

ДЕТЕРМІНАНТИ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

КИЇВ – 2022

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНА УСТАНОВА

**«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛОГО
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»**

**ДЕТЕРМІНАНТИ СТАЛОГО
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

КИЇВ – 2022

УДК 330.111 : 330.34.014.2

Д 38

Детермінанти сталого господарювання / за заг. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України М.А. Хвесика. – К. : Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2022. – 96 с.

Обґрунтовано сучасні методологічні засади формування багатоукладних систем господарювання новітнього типу, що функціонують на принципах сталого розвитку у рамках досягнення системного гомеостазу за рахунок використання інноваційних фінансово-економічних та організаційних механізмів управління природно-ресурсними активами. Визначено та описано детермінанти сталого господарювання як визначальні ознаки системної організації національного господарства на принципах сталого розвитку, ідентифікованих на основі полісуб'єктного підходу, а також базових засад фінансової сталості та системного і процесного підходів до організації сталих господарських відносин.

Рекомендовано до друку вченою радою Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» (протокол № 7 від 25 серпня 2022 р.)

Рецензенти:

Химинець В.В., д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету.

Степаненко А.В., д.г.н., професор, головний науковий співробітник відділу природно-техногенної та екологічної безпеки Державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»

ISBN 978-966-02-9968-9

(електронне видання)

© Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
РОЗДІЛ I СУЧАСНІ РЕПЕРНІ ОЗНАКИ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	7
1.1. Детермінанти в управлінні сталим господарюванням..	7
1.2. Постнекласичний підхід до полісуб'єктного управління природними ресурсами.....	9
1.3. Сутнісні ознаки полісуб'єктної взаємодії стейкхолдерів у системі сталого господарювання.....	16
1.4. Детермінанти просторової парадигми полісуб'єктного управління сталим господарюванням.....	18
1.5. Детермінація фінансового простору полісуб'єктної системи сталого господарювання.....	22
РОЗДІЛ II ПОВЕДІНКОВІ ІМПЕРАТИВИ СТАЛОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	35
2.1. Психолого-соціетальний фактор сталого господарювання.....	35
2.2. Особистість у контексті психолого-соціетального управління сталим господарюванням.....	42
2.3. Принципи побудови адаптивно-каверної когнітивної поведінки суб'єктів господарської діяльності.....	45
2.4. Формування сталої фінансової поведінки суб'єктів господарської діяльності.....	48
РОЗДІЛ III МОДЕЛЬНІ УЯВЛЕННЯ ПРО СТАЛЕ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	61
3.1. Базові моделі поведінки множини суб'єктів господарської діяльності.....	61
3.2. Моделювання процесу гармонізації інтересів суб'єктів господарювання.....	64
3.3. Моделювання процесу організації сталих фінансових відносин.....	70
3.4. Модель сек'юритизації активів у форсайт-проєктуванні сталого просторового розвитку.....	79
ПІСЛЯМОВА.....	87
ЛІТЕРАТУРА.....	89

ПЕРЕДМОВА

Сьогодні дослідники стикаються з низкою проблемних питань, які ускладнюють адекватне відображення реальності людини і суспільства. Намагання системно описати складні процеси призводить до необхідності суттєвого переосмислення методологічних засад їх визначення, з метою отримання бажаних результатів, і через це сприяти вибору таких управлінських важелів впливу, котрі у більшій мірі відповідатимуть вимогам стейкхолдерів і забезпечуватимуть урахування думок усіх учасників господарського процесу при прийнятті управлінських рішень.

У цьому відношенні, в рамках концепту сталого господарювання, встало ключове питання організаційного забезпечення гармонізації інтересів стейкхолдерів. Значною мірою це питання вирішується у площині інноваційних тенденцій, що складаються у культурі організації діяльності як такої в умовах постіндустріального, інформаційного суспільства. На теперішній момент актуальним є проєктно-технологічний тип організаційної культури, який характеризується тим, що продуктивна діяльність людини розбивається на окремі завершені цикли, які називаються проєктами. Слід відмітити, що у цьому новому типі організаційної культури ключовими стають поняття проєкт, технології, результат і рефлексія. На зміну традиційного розуміння проєкту як обмеженої у часі діяльності, спрямованої на конкретний результат у вузькому розумінні на сьогодні прийшло інноваційне, більш широке розуміння проєкту як завершеного циклу продуктивної діяльності, яка охоплює цілу соціо-еколого-економічну систему. Тобто на сьогоднішній момент проєкт розглядається як обмежена в часі цілеспрямована зміна цілої окремої системи з встановленими вимогами до якості результатів, із встановленням можливих рамок витрат засобів і ресурсів із специфічною організацією процесів (потоків).

Другим важливим аспектом проблеми є визнання господарської діяльності як мультипроцесної системи. Слід приймати до уваги, що у таких системах можливе не тільки чергування, але й перекриття процесів. Проте, виконання процесів та потоків у мультипрограмному середовищі завжди має асинхронний характер, тобто є дуже складним для централізованого управління. Дійсно, часто неможливо передбачити відносну швидкість виконання процесів. Більш того, момент переривання потоків, час знаходження їх у чергах до ресурсів, порядок вибору потоків для виконання програми – все це є результатом збігу багатьох обставин і є значною мірою випадковим. Таким чином, ще раз підкреслюється необхідність пошуку новітніх засобів вирішення складних завдань адекватного відображення ситуації щодо забезпечення сталого господарювання, які орієнтуються на нову управлінську парадигму, в якій суттєва роль відводиться децентралізації та участі багатьох зацікавлених сторін в управлінському процесі.

Розуміючи, що на сьогодні у господарській діяльності в ринковому середовищі домінуючими є бізнес-процеси, то слід підкреслити, що їх можна розглядати з різних ракурсів, рівнів, ступенів деталізації. Все залежить від цілей і складності поставлених завдань. В такому разі моделювання бізнес-процесу передбачає проведення опису за допомогою спеціальних інструментів, відображаючи його сутність, зв'язки та місце в системі функціонування господарського утворення. Враховуючи різноманітність цілей моделювання, реалізація їх у рамках однієї універсальної моделі практично неможливо. Модель бізнес-процесу може бути різного ступеню агрегованої. В залежності від цього передбачається також декомпозиція складних моделей верхніх рівнів господарської діяльності таким чином, щоб у них органічно були б інтегровані бізнес-процеси нижчих рівнів в межах просторового фракталу, що призводить до необхідності побудови інтегрованих просторових управлінських платформ.

Крім того, бізнес-підхід орієнтує на пошук також й відповідної моделі фінансового обслуговування різноманітних потоків у господарських зв'язках. Звісно формування цілеспрямованого руху ресурсних потоків у системі сталого господарювання потребує їх гармонізації з фінансовими потоками, що зумовлює необхідність створення та використання у практичній діяльності сучасного фінансового механізму, в основу якого покладено найсучасніші принципи сталих фінансів. Слід зазначити, що такий фінансовий механізм, серед іншого, має базуватися на застосуванні рекремаційних принципів господарювання. Відмітимо, що місія рекрематики полягає у забезпеченні отримання максимального ефекту при мінімальних витратах на управління потоками ресурсів в умовах нестабільного ринку, що швидко змінюється. Характерною рисою рекрематики, як системи, орієнтованої на самоорганізацію, є бімодальність, тобто здатність плавного перемикання режимів управління потоками від жорсткого регулювання до саморегулювання. Тому, наприклад, у системі сталих фінансів головну роль відіграють добровільні зобов'язання фінансових установ з дотримання принципів сталості. Новизна рекремаційного підходу, у даному випадку, полягає у тому, що управління суміжними потоками пов'язується із зміною пріоритетів між різними видами господарської діяльності на користь посилення значущості діяльності з управління суміжними потоками. Важливим моментом забезпечення сталого господарювання стає пошук особливого управлінського фракталу, який би відповідав означеним вище позиціям та інтегрував би у себе загальнодержавний, регіональний та муніципальний управлінські рівні. Безумовно, рекреатика зачіпає окрему важливу позицію, пов'язану із мотиваційною складовою діяльності стейкхолдерів, що у свою чергу, вказує на необхідність визначення рушійних сил які обумовлюють поведінку зацікавлених суб'єктів сталого господарювання.

Структура змісту даної брошури побудована таким чином, що б послідовно розкрити саме шлях трансформації господарської діяльності, значною мірою за рекремаційного підходу, у напрямі забезпечення сталого

розвитку, по-перше, через визначення ключових детермінант, на котрі слід звертати увагу. По-друге, показати яким чином детермінанти кореспондуються із поведінковими імперативами сталого господарювання, тобто як вони сприймаються суб'єктами господарювання, стейкхолдерами. І, по-третє, розкрити системні уявлення про можливості та напрями моделювання матеріально-енергетичних, інформаційних та фінансових потоків щодо забезпечення сталих форм господарювання просторових утворень різного типу.

Авторський колектив: д.е.н., проф. І.К. Бистряков, д.е.н., проф. В.В. Микитенко, к.е.н., доц. Д.В. Клиновий, к.е.н., с.н.с. Н.В. Коржунова.